

Світлана ШЕВЧЕНКО

**Діяльність національних шкіл в умовах
незалежної України як відображення
зовнішньої диференціації в організації
шкільної освіти 1991 – 2010 років**

*(на прикладі шкіл з єврейською
та російською мовами навчання)*

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціокультурного розвитку України як багатонаціональної й полікультурної держави спостерігається посилення інтересу суспільства й історико-педагогічної науки до вивчення розвитку етнонаціональної освіти й виховання в різних поліетнічних регіонах України. Водночас будь-яка нація прагне зберегти свою самобутність, культуру й мову, що гарантовано низкою міжнародних угод і декларацій. Зокрема, право на освіту рідною мовою зафіксовано в низці нормативно-правових актів, пов'язаних із питаннями історії національної освіти (Конституція України (1996), закони України «Про

освіту» (2017), «Про національні меншини в Україні» (1992), Декларація про державний суверенітет України (1990), Декларація прав національностей України (1991), Рамкова конвенція про захист національних меншин (1997) та ін.).

Результати теоретичного дослідження. Перші систематизовані дослідження з проблем розвитку національної освіти в Україні з'явилися у другій половині XIX ст. у працях М. Барсова, І. Малишевського, Н. Мукалова, М. Петрова, про діяльність шкіл національних меншин в УРСР йдеться у працях таких науковців, як М. Грищенко, С. Гутянський, Н. Лещенко та ін. Упродовж останніх десятиліть значно зріс інтерес науковців до вивчення проблем регіональної освіти й виховання. Про це свідчать, зокрема, історико-педагогічні дослідження Ю. Агапова, Н. Бовсунівської, О. Борейка, С. Бричок, Т. Джаман, С. Коляденко, О. Костюк, І. Можарівської, В. Омельчука, В. Павленко, у яких певною мірою висвітлено особливості розвитку національного єврейського шкільництва в Україні. Також дослідження сучасних науковців – В. Войналович, О. Галенко, Н. Кротік, С. Мельник, І. Миронова, А. Наймана, О. Овчаренко, В. Орлянського, М. Панчук, які розкрили різні аспекти розвитку єврейської й російської освіти в Україні.

Значний інтерес становлять наукові праці сучасних українських істориків педагогіки Л. Березівської, О. Бистрицької, С. Бутівченко, В. Виноградової-Бондаренко, Л. Войтової, О. Друганової, В. Курила, Ю. Легун, С. Мазуренко, Л. Медвідь, К. Мельник, Р. Мирського, О. Наймана, Л. Рябошапка, В. Сергійчука, С. Сисоєвої, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, Г. Черненко та ін. Проте в історико-педагогічній теорії практично відсутні дослідження, присвячені комплексному вивченню перебігу та особливостей розвитку єврейського й російського шкільництва в умовах незалежної України (1991 – 2010 рр.).

Мета статті. Аналіз розвитку єврейського й російського шкільництва в умовах незалежної України (1991 – 2010 рр.).

Аналіз результатів дослідження. Із проголошенням незалежності в Україні (1991) було створено умови розвитку освіти й культури національних меншин; забезпечувалося право національних меншин на задоволення освітніх потреб рідною мовою різних груп населення. Навчальні заклади формувалися відповідно до освітніх запитів етноменшин, національного складу регіону, а на вибір мови впливали компактність чи розпорошеність населення. У цей час в Україні

функціонували 21 044 школи, у тому числі 3 965 російських, 1 єврейська та ін. Зазначимо, що в досліджуваний період функціонували різні типи шкіл і серед них:

- з українською мовою навчання (російська мова як окремий предмет);
- з російською мовою навчання або іншою мовою національних меншин;
- спеціалізовані школи з російською мовою навчання чи іншою мовою національних меншин;
- школи з російською мовою навчання для єврейських дітей;
- школи з єврейською мовою навчання та ін.

Етнокультурний компонент змісту освіти в школах із російською та єврейською мовами навчання включав знання рідної мови, літератури, історії відповідного народу, його традицій, звичаїв. Національне самовизначення шкіл полягало у відображенні національних елементів у виховній роботі. Законодавчо визначено, що особи, які мали бажання вивчати мову національної меншини і проживали в місцевості, де нею послуговувалися, могли вивчати її в навчальних закладах, зокрема російську мову вивчали в навчальних закладах усіх регіонів України; іврит – в АР Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Одеській, Харківській, Чернівецькій областях і в м. Києві; їдиш – у Київській області тощо. Охочі могли вивчати мови нацменшин також у культурно-освітніх центрах, яких налічувалося 366, зокрема в суботніх і недільних школах, де незалежно від віку можна було вивчати не лише мову, а й літературу, історію нацменшини, ознайомлюватися з її національною культурою та традиціями. У 85 з них вивчали мову іврит [1, с. 57].

В умовах незалежності зростала мережа україномовних класів у школах із російською мовою навчання; запроваджувався поділ класів на групи у процесі вивчення української мови й літератури в школах із російською мовою навчання. Навчання російської і єврейської мов у відповідних школах було організовано в групах, а також факультативно. Факультативно вивчалися російська (180 568 учнів), єврейська (612 учнів) та інші мови. Загалом у 503 школах України у 1992 р. факультативним навчанням було охоплено 20 203 учні, 120 000 учнів навчалися рідній мові в групах, яких налічувалося 1400, у тому числі 38 груп із вивчення єврейської мови [1, с. 57].

Відповідно до специфіки регіонів із різними етнічними, історичними та соціокультурними особливостями з 1991 року Міністерство освіти та

науки України паралельно розробляло та затверджувало Типові навчальні плани для шкіл із українською мовою навчання, де мова нацменшини вивчалася як предмет; шкіл із російською мовою навчання та вивченням мови іншої національної меншини [11, с. 111-121]. Аналіз навчального плану середньої загальноосвітньої школи з російською мовою навчання на 1991/92 н. р. показав, що лише у 9 і 10 класах збільшилася кількість годин, відведених на українську мову (на 1 год), а також конкретизовано назви предметів (було «Історія», «Географія», стало «Історія України», «Географія України»). У Типових навчальних планах загальноосвітніх навчальних закладів із різними мовами навчання було передбачено навчання мовам національних меншин як у рамках відповідного предмета, так і факультативно, що було поширеним явищем у цей час.

Важливим було й те, що в умовах незалежності визнано необхідність спеціальної підготовки вчителів мови. Завдяки такій підготовці (у Київському педагогічному інституті імені М. П. Драгоманова (1992) і Міжнародному Соломоновому університеті (1993)) у 1994 р. працювало понад 500 педагогів (із них 300 – вчителі єврейських предметів) у школах із єврейською мовою навчання та спеціалізованих школах із російською мовою навчання для єврейських дітей. В Україні в 1999 р. шкіл із російською мовою навчання налічувалось 2 571, спеціалістів із російської мови готували в 11 університетах і 25-ти педагогічних інститутах [4]. У 1999/2000 н. р. діяло 5 шкіл із єврейською мовою навчання й понад 2,5 тис. – із російською. За відомостями «Статистичного щорічника України» (1999) у середніх школах 67,4% учнів навчалося українською мовою, 31,8 % – російською, 0,1% – єврейською, тощо [3, с. 78; 7].

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» (1999) було визначено правові, організаційні й фінансові засади функціонування й розвитку системи загальної середньої освіти; запроваджено поступовий перехід до 12-річного терміну навчання (3 ланки: I – початкова школа (1 – 4 кл.), II – базова школа (6 – 9 кл.), III – старша школа (10 – 12 кл.); введено 12-бальну шкалу оцінювання знань учнів та затверджено нові Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів (2001/2002 н. р.). За новими Типовими навчальними планами у загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням мовами національних меншин дозволялося збільшувати граничнодопустиме навчальне навантаження на учнів до меж, що встановлені. У школах із російською й єврейською мовами навчання було передбачено уроки мови (1, 2, 3, 4 кл.) й читання (класного й позакласного) (2, 3, 4 кл.) (програма із російської мови, авт. – Гудзик І., Вашуленко М., Прищепа О.).

Аналіз статистичних відомостей щодо роботи досліджуваних шкіл показав, що російську мову як предмет на 5 вересня 2003 р. в Україні вивчали 1 млн.618 тис. учнів, а єврейську – 1 719. У 2005/2006 н. р. в Україні як окремий предмет у середніх школах вивчалися мови: російська (1 443 792 учні); єврейська мова – ідиш (1816 учнів) та ін. [10].

У 2006/2007 н. р. Міністерством освіти і науки України було затверджено такі навчальні програми із мов і літератур національних меншин:

I. Для шкіл із навчанням мовою національних меншин (5 – 12 класи):

Російська мова для шкіл з російською мовою викладання.

II. Для шкіл із українською мовою навчання, де мова національних меншин викладалася як окремий предмет (5 – 12 класи):

1. Російська мова для шкіл з навчанням українською мовою.

2. Іврит для шкіл з викладанням українською мовою.

За розподілом загальноосвітніх шкіл за мовами навчання у 2008/2009 н. р. загалом функціонувало 20 045 загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчалися 4 438 383 учні. З-поміж них налічувалося 1 199 загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням російською і 17 єврейською мовами навчання. Як окремий предмет російську мову вивчали 1 292 518 учнів, єврейську – 1 292 учні. Факультативно вивчалися єврейська та інші мови [2, с. 116-117]. Крім того, у школах із єврейською мовою навчання діти поглиблено вивчали рідну мову (іврит).

Аналіз Типових навчальних планів на 2008/2009 н. р. свідчить про непропорційне співвідношення рідномовного та державного мовного компонента освіти в школах із мовами навчання нацменшин. Такий підхід зберігався до 2008 р. на усіх ланках шкільної освіти: у молодшій школі тижневе навантаження становило усього 85 год, з них лише 14 год відведено на вивчення державної мови; в основній школі, відповідно, 155 та 22 год, у старшій – 67 та 6 год.

Основна мета навчання мов і літератур національних меншин у відповідних загальноосвітніх навчальних закладах полягала в створенні оптимальних умов для активного володіння учнями рідною мовою, формування в них мовної, комунікативної, етнокультурної компетентностей.

Мова іврит як предмет інваріантного складника навчального плану вивчалася у школах (класах) із українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин. За навчальним планом на її вивчення було відведено 70 годин (2 години на тиждень). Основною метою початкового навчання мови іврит як навчального предмета, визначеною Державним

стандартом початкової загальної освіти [5], було формування в учнів комунікативної компетентності шляхом засвоєння доступного й необхідного обсягу знань із мови навчання, опанування всіма видами мовленнєвої діяльності, а саме – засвоєння учнями елементарних мовних знань, формування в них умінь і навичок слухати й розуміти мовлення, говорити, читати й писати, здатності успішно користуватися мовою для вирішення різноманітних життєвих задач, що потребують застосування мовленнєвих умінь. Ця мета реалізовувалась і на подальших етапах навчання, що забезпечувало учнів можливістю повноцінно користуватися мовою і вжити як засобом комунікації й пізнання; ознайомлюватись із єврейською культурою.

Загалом упродовж останніх років держава урегульовувала діяльність шкіл для національних меншин із метою зменшення інформаційно-процесуального дисбалансу державної й національної мов у розвитку освіти для дітей нацменшин у напрямі повнішого забезпечення можливості виникнення середовища культурного діалогу, взаємодії і формування полікультурних цінностей. Наказом МОН України від 25.05.2008 р. № 461 [5, с. 8-19] було затверджено Галузеву програму поліпшення вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням мовами національних меншин на 2008 – 2011 р. Відповідно до неї було розпочато поетапний перехід на вивчення українською мовою таких предметів, як історія України, географія України, трудове навчання, фізична культура, захист Вітчизни тощо. Наприклад, історію України (5 кл.) вивчали в двомовному режимі, а починаючи з 6-го кл. – українською мовою (1 год на тиждень, а у 10-му класі – 2 год). Завдяки поєднанню можливостей інваріантного компонента мовою національної меншини та варіативного – державною мовою запроваджено елементи двомовного навчання з циклу загальноосвітніх дисциплін. Зокрема, починаючи з 7-го класу навчання математики (1 год на тиждень) здійснювалось двома мовами (мовою національної меншини та українською мовою). У наказі МОН «Про зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів у 2008 році» № 1171 від 25.12.07 р. зазначалося про необхідність забезпечення під час тестування випускників навчальних закладів із мовами навчання національних меншин термінологічним словником [6, с. 30-31]. Крім того, у методичних рекомендаціях МОН йшлося про застосування елементів двомовного навчання у процесі вивчення предметів у загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням мовами

національних меншин (2009). У наказі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про внесення змін до нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України щодо зовнішнього незалежного оцінювання в 2010 році» (2010) - про необхідність здійснення перекладу тестових завдань кримськотатарською, молдовською, польською, російською, румунською та угорською мовами, оскільки особи, які закінчили школу з навчанням мовою національної меншини, мали право обирати мову складання тестів тощо [8, с. 12-19].

Аналіз нормативних документів показав, що упродовж останніх років Міністерством освіти і науки України було розроблено і затверджено типові навчальні програми для шкіл національних меншин за трьома напрямками:

- програми з української мови та літератури для шкіл із мовами навчання національних меншин; програми з рідної мови (російської, румунської, угорської, кримськотатарської, польської, словацької, болгарської, молдовської, гагаузької, ромської та івриту) та світової літератури;
- програми для шкіл із російською, молдовською, румунською та угорською мовами навчання програми були розроблені спеціально для молодшої, стандартного та академічного рівня основної та старшої школи;
- для навчання інших предметів було рекомендовано використовувати типові програми для загальноосвітніх шкіл України [8, с. 117]. Розгляд програм для шкіл, де мовою навчання була мова національної меншини або її вивчали як предмет, свідчить, що наявні лише програми з мови та літератури, для решти предметів спеціальні програми не були розроблені й використовувалися типові програми для загальноосвітньої школи.

Спеціалізація освітнього закладу базувалася на етнокультурному єврейському компоненті освіти, який охоплював знання рідної мови (поглиблене вивчення мови іврит), літератури, історії єврейського народу, його традицій, звичаїв, особливостей єврейської культури, а також культури інших народів.

Згідно з відомостями Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України у 2010 р. діяло 1 149 закладів із російською мовою навчання (685 тис. учнів); 131 тис. – вчили її факультативно чи в гуртках [9, с. 1]. За статистикою України учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання на початок 2010/11 н. р. усього налічувалося 696 039 осіб. Із них у державних закладах навчалися 686 270 учнів (16,6% від загальної кількості школярів), у приватних закладах – 9 769 учнів (50,8%). Статистичні відомості про розподіл класів за мовами навчання свідчать, що у денних міських загальноосвітніх школах навчалось

найбільше дітей у Донецькій, Луганській і Одеській областях, а найменше – у Волинській, Івано-Франківській, Рівненській і Тернопільській областях.

Отже, вивчення розвитку шкіл із єврейською мовою навчання порівняно з російською свідчить, що помітними темпами збільшувалася їхня кількість. Школи з єврейською мовою навчання відкривалися по всій Україні, але здебільшого функціонували там, де проживала найбільша етнічна група. У навчальних закладах із навчанням мовами національних меншин створювалися умови для опанування не лише рідної, а й державної мови. Результати проведеного дослідження свідчать, що в незалежній державі в контексті суспільно-політичних подій змінилася система навчання дітей національних меншин у розглядуваний період.

Висновки. Таким чином, розвиток освіти національних меншин розглядуваного історичного періоду ґрунтувався на принципах рівності здобуття знань, умінь і навичок, гарантуванні вільного розвитку єврейської національної мови, культури й традицій; забезпеченні потреб етнічних меншин навчальною й методичною літературою та створення відповідних наукових підрозділів у ВНЗ, де готували фахівців для шкіл із єврейською та російською мовами навчання.

References:

1. Здійснення мовної політики в освіті, навчання мовами національних меншин України та вивчення цих мов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : nauka.in.ua; <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>
2. Мельник С. Етнічне та мовне розмаїття України: Монографія. - [Електронний ресурс] / С. Мельник, С. Черничко // Ужгород: ПоліПрінт, 2010. – 164 с. Режим доступу : <http://www.kmf.uz.ua/hun114>
3. Національний склад населення України та його мовні ознаки. За даними Всеукр. перепису населення 2001 р. – К., 2003. – 277 с.
4. Освіта сучасної України [Електронний ресурс] // Культурний та науковий розвиток України. Роки перебудови. Новітня історія України. – Режим доступу : <https://history.vn.ua/book/new/146.html>

5. Про затвердження Галузевої програми поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин на 2008 – 2011 роки : Наказ МОН України № 461 від 26.05.2008 р. // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2008. – № 18 (червень) – С. 8 – 19.
6. Про зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів у 2008 році: Наказ МОН України № 1171 від 25.12.07 р. // Інф. зб. Міністерства освіти і науки України. – 2008. – № 4 (лют.). – С. 30 – 31.
7. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року : повідомлення Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/polit/02dksvprn.htm>.
8. Про методичні рекомендації Міністерства освіти і науки щодо застосування елементів двомовного навчання : нормативний лист № 1/9581 від 28.08.2009 р. // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2009. – № 30 – 32 (листопад) – С. 12 – 19.
9. Российские школы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dostup.pravda.com.ua/>
10. Статистичний збірник «Регіони України – 2006 р.» / За ред. Осауленка О. Г. – К. : Державний комітет статистики України, 2006. – 512 с.
11. Цюра С., Боднарчук Т. Особливості організації білінгвальної освіти для дітей національних меншин в Україні / С. Цюра, Т. Боднарчук // Вісник Львів. ун-ту. – Серія педаг. – 2012. – Вип. 28. – С. 111 – 121.

Transliteration of References:

1. Zdiisnennia movnoi polityky v osviti, navchannia movamy natsionalnykh menshyn Ukrainy ta vyvchennia tsykh mov [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : nauka.in.ua; <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua>
2. Melnyk S. Etnichne ta movne rozmaittia Ukrainy: Monohrafiia. - [Elektronnyi resurs] / S. Melnyk, S. Chernychko // Uzhhorod: PoliPrint, 2010. – 164 s. Rezhym dostupu : <http://www.kmf.uz.ua/hun114/>

3. Natsionalnyi sklad naselennia Ukrainy ta yoho movni oznaky. Za danymy Vseukrainskoho perepysu naselennia 2001 r. – K., 2003. – 277 s.
4. Osvita suchasnoi Ukrainy [Elektronnyi resurs] // Kulturnyi ta naukovi rozvytok Ukrainy. Roky perebudovy. Novitnia istoriia Ukrainy. – Rezhym dostupu : <https://history.vn.ua/book/new/146.html>
5. Pro zatverdzhennia Haluzevoi prohramy polipshennia vvychennia ukrainskoi movy u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh z navchanniam movamy natsionalnykh menshyn na 2008 – 2011 roky : Nakaz MON Ukrainy № 461 vid 26.05.2008 r. // Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. – 2008. – № 18 (cherven) – S. 8 – 19.
6. Pro zovnishnie nezalezhne otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen vypusknkyiv navchalnykh zakladiv systemy zahalnoi serednoi osvity, yaki vvyavlyly bazhannia vstupaty do vshchychkh navchalnykh zakladiv u 2008 rotsi: Nakaz MON Ukrainy № 1171 vid 25.12.07 r. // Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy.– 2008. – № 4 (liutyi). – S. 30 – 31.
7. Pro kilkist ta sklad naselennia Ukrainy za pidsumkamy Vseukrainskoho perepysu naselennia 2001 roku : povidomlennia Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.nbu.gov.ua/polit/02dksvnpn.htm>.
8. Pro metodychni rekomendatsii Ministerstva osvity i nauky shchodo zastosuvannia elementiv dvomovnoho navchannia : normatyvnyi lyst № 1/9581 vid 28.08.2009 r. // Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. – 2009. – № 30 – 32 (lystopad) – S. 12 – 19.
9. Rosyiskye shkoly [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/v-ukraini-ie-614-rosiiskyykh-shkil-a-rosiisku-movu-vyvchaie-maizhe-milion-uchniv>
10. Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy – 2006 r.» / Za red. Osaulenka O. H. – K. : Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, 2006. – 512 s.
11. Tsiura S., Bodnarchuk T. Osoblyvosti orhanizatsii bilinhvalnoi osvity dlia ditei natsionalnykh menshyn v Ukraini / S. Tsiura, T. Bodnarchuk // Visnyk Lviv. un-tu. – Seriiia pedah. – 2012. – Vyp. 28. – S. 111 – 121.

The Author

Shevchenko Svitlana Mykolaivna
*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Researcher,
Department of History and Philosophy of Education,
Institute of Pedagogics, National Academy of
Sciences of Ukraine,
Kiev, Ukraine
E-mail: shevchenko_s_n@ukr.net*

Abstracts

S. SZEWCZENKO. Działalność szkół krajowych w warunkach niepodległej Ukrainy jako odzwierciedlenie zewnętrznego zróżnicowania w organizacji edukacji szkolnej w latach 1991 - 2010 (na przykładzie szkół z żydowskimi nauczania językami i rosyjskimi).

Artykuł analizuje organizację procesu edukacyjnego w szkołach z językami nauczania jidysz i rosyjskimi w warunkach niepodległej Ukrainy (1991-2010); stwierdzono, że w badanym okresie wzrastała liczba szkół z językiem nauczania jidysz, a z językiem rosyjskim zmniejszała się; ustalono, że edukacja mniejszości narodowych była deklarowana na zasadach równości zdobycja wiedzy i umiejętności, gwarantując swobodny rozwój języków narodowych i kultur.

Słowa kluczowe: niezależna Ukraina, rozwój, programy nauczania, szkoły z językami nauczania jidysz i rosyjskimi, kursy, przedmioty do wyboru.

С. М. ШЕВЧЕНКО. Діяльність національних шкіл в умовах незалежної України як відображення зовнішньої диференціації в організації шкільної освіти 1991 – 2010 років (на прикладі шкіл з єврейською та російською мовами навчання).

У статті проаналізовано організацію навчального процесу у школах з єврейською і російською мовами навчання в умовах незалежної України (1991–2010); установлено, що в досліджуваний період збільшувалася кількість шкіл з єврейською мовою навчання, а російською зменшувалася; з'ясовано, що освіта національних меншин декларувалася на рівності здобуття знань, умінь і навичок, гарантуванні вільного розвитку національних мов та культур.

Ключові слова: незалежна Україна, розвиток, навчальні плани, школи з єврейською і російською мовами навчання, курси, факультативи.

С. М. ШЕВЧЕНКО. Деятельность национальных школ в условиях независимой Украины как отражение внешней дифференциации в организации школьного образования 1991 - 2010 лет (на примере школ с еврейским и русским языками обучения).

В статье проанализированы организация учебного процесса в школах с еврейским и русским языками обучения в условиях независимой Украины (1991-2010); установлено, что в исследуемый период увеличивалось количество школ с еврейским языком обучения, а на русском уменьшалась;

выяснено, что образование национальных меньшинств декларировалась на равенстве получения знаний, умений и навыков, обеспечении свободного развития национальных языков и культур.

Ключевые слова: независимая Украина, развитие, учебные планы, школы с еврейским и русским языками обучения, курсы, факультативы.

S. M. SHEVCHENKO. The activities of national schools in the conditions of independent Ukraine as a reflection of external differentiation in the organization of school education from 1991 to 2010 (on the example of schools with Jewish and Russian languages of instruction).

The article analyzes the organization of the educational process in schools with Russian and Jewish languages of instruction in an independent Ukraine (1991-2010). Found that during the study period the number of schools with a Jewish language of instruction increased, while in Russian it decreased. It was found that the educational system of Jewish groups found its revival in the period under study. It turned out that during the implementation of state policy, ethnic groups of education declared a balance of knowledge and skills, free development of national languages and cultures, and supported the needs of Jewish groups in educational and methodological literature in ethnic languages, which drew attention to some historical events of the version for representatives of other ethnic groups. groups in Ukraine.

It was des covered, that foundation and development of ethnic schools in a greed measure is related to national politics that assists their further development and functioning; so, the state assures all ethnic groups right to national and cultural autonomy, in partly the use and education in mother tongue or study of the mother tongue in state educational establishments, the creation of national cultural establishments. Changes were noted in educational programs for schools with Russian, Hebrew languages of education. He worked in schools of ethnic groups and in cultural societies where the native language of ethnic groups was studied; there is a transition from the optional study of the native language to its introduction as a school subject and the creation of appropriate classes and schools. It was set that under independent Ukraine (1991–2010) a government created the best facilities for mother tongue education in schools of ethnic groups, and also it was investigated, that ethnic groups which lived on territory of Ukraine in order of having cultural and common differences, and forms of mentality diversity in their correlation acquire the system unity transforming into a certain organizational cohesion.

Keywords: independent Ukraine, development, curriculum, schools with Russian and Jewish languages of instruction; courses, electives.